

UNIUNEA EUROPEANĂ ȘI DREPTURILE FUNDAMENTALE ALE OMULUI

Asistent, Ph.D. candidate Andreea CORSEI¹,
PhD of law, associate professor Sanda ȚONCU²,
Ph.D. candidate Ion TALPĂ³

¹ „Petre Andrei” University of Iasi, ² Moldova State University,
³ University of European studies from Moldova

REZUMAT. Ordinea juridică ce a fost creată de către Uniunea Europeană a devenit componenta vieții politice europene și a societății civile. Anual, la nivelul Uniunii Europene se adoptă în baza tratatelor europene numeroase decizii cu consecințe juridice asupra activităților prestate de către instituțiile europene și asupra nivelului de viață al cetățenilor europeni. Așadar, oamenii priviți ca indivizi nu mai sunt doar cetățeni ai propriilor țări sau a propriului oraș, aceștia sunt mai presus de toate cetățeni ai Uniunii Europene. Din acest motiv, este important ca persoanele să fie informate cu privire la ordinea juridică europeană și, implicit la drepturile pe care le au. Cu toate acestea, ordinea juridică privind complexitatea structurii Uniunii Europene nu este ușor de analizat și înțeles. Acest inconvenient este datorat formulărilor din tratate care sunt neclare și greu de apreciat, dar cu toate acestea dreptul european constituie pilonul de susținere și protecție al ordinii juridice europene.

Cuvinte cheie: ordine juridică, drepturi, cetățean, protecție.

ABSTRACT. The legal order that was created by the European Union became the component of European political life and civil society. Annually, at the level of the European Union, numerous decisions are adopted on the basis of European treaties with legal consequences on the activities provided by the European institutions and on the standard of living of European citizens. So, people viewed as individuals are no longer just citizens of their own countries or their own city, they are above all citizens of the European Union. For this reason, it is important that people are informed about the European legal order and, implicitly, about the rights they have. However, the legal order regarding the complexity of the structure of the European Union is not easy to analyze and understand. This inconvenience is due to the wording in the treaties which are unclear and difficult to appreciate, but nevertheless European law constitutes the pillar of support and protection of the European legal order.

Keywords: legal order, rights, citizen, protection.

1. INTRODUCERE

Uniunea Europeană a luat ființă bazându-se pe drepturile omului și pe libertatea democratică. Pentru a se putea transpune visul existenței unei Europe unite și puternice ca factor de echilibru printr-o acostare comunitară democratică, eficientă și transparentă, Uniunea Europeană a parcurs numeroase etape instituționale. În prezent, Uniunea Europeană a format un amalgam de state pentru a crea un echilibru politic și economic, ce are ca obiective principale promovarea drepturilor omului, apărarea democrației, pacea și prosperitatea.

Potrivit dispozițiilor Tratatului de instituire a Constituției Europene, Uniunea Europeană beneficiază de un cadru unic instituțional, care are drept consecință urmărirea și atingerea obiectivelor europene, servirea intereselor Uniunii, promovarea valorilor sale, ocrotirea cetățenilor și a statelor membre, eficacitatea și

continuitatea acțiunilor și politicilor întreprinse pentru a-și putea atinge obiectivele stabilite. Așadar, pentru a pune în aplicare acțiunile și politicile comunitare, Uniunea Europeană vizează combaterea oricărei forme de discriminare bazată pe motive de rasă, sex, origine etnică, convingeri, religie, vârstă, handicap ori orientare sexuală.

Prin forța dreptului și prin numeroasele eforturi întreprinse pe calea unei creații dinamice și pragmatice, continentul european se află într-un proces continuu de unificare. La crearea sa, Europa economică a succedat-o pe cea politică. Uniunea Europeană a luat naștere bazându-se pe cele trei Comunități Europene, respectiv: Comunitatea Europeană a Energiei Atomice, Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului și Comunitatea Economică Europeană. De-a lungul timpului acest procedeu s-a extins și aprofundat pe baza solidarităților dintre statele europene.

Integrarea politicilor de apărare și a celor de extindere a luat ființă prin crearea bazei juridice europene, a cadrului instituțional european, care au ca principală

atribuție răspunderea la toate cerințele și solicitările venite din partea cetățenilor europeni. Așadar, Tratatul de instituire a Comunităților Europene și Tratatul privind Uniunea Europeană denotă punctul de intrare într-o nouă sferă de construcție europeană.

Istoricii și analiștii ideii europene au nuanțat proiectele precursorilor, însă acestea au rămas doar la nivel teoretic deoarece nu le-au putut da consistență. Singurele lucrări realizate au fost prin constrângere și prin folosirea forței. Au existat numeroase sisteme de alianță, coaliții, dar toate aveau ca scop combinații militare sau combinații diplomatice. Împrejurările nefavorabile ale istoriei au condus la împiedicarea procesului de unificare, au contractat sau au dilatat granițele Europei. Cu toate acestea, a fost necesară și obligatorie încheierea celui de-al doilea război Mondial pentru a prinde contur și forță crearea Europei unite.

Un punct forte în crearea Europei a fost și contribuția venită din partea Statelor Unite ale Americii, care aveau interes în eliminarea sărăciei și a haosului și, totodată, doreau crearea unei linii de producție, să se realizeze schimburile comerciale, să existe o infrastructură solită. Un al punct important în crearea Europei a fost și Planul Marshall, care a impulsionat unirea statelor europene prin acordarea de către diplomația americană a creditelor pentru unificare și modernizare, creându-se astfel Organizația Europeană de Cooperare Economică pentru a putea fi gestionate creditele acordate de către americani.

Fără existența acestor factori nu ar fi fost posibilă crearea Europei, aceasta rămânând doar un continent format din state rivale. Prezența acestor factori a condus la crearea instituțiilor comune, la formarea unităților economice, la alcătuirea comunității internaționale de drept public, la crearea unei uniuni politice, înfăptuindu-se, așadar, unitatea economică europeană. Tratatul de la Maastricht (1993), Tratatul de la Amsterdam (1999) și Tratatul de la Nisa (2003) au fost cele care au creat pașii pentru consolidarea coeziunii europene.

Extinderile Europei ce au avut loc în decursul timpului conduc la crearea unei singure voci în termeni de respectare a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, de libertate și democrație. Un rol important al expansiunii europene l-a avut și Tratatul de la Lisabona (2009) întrucât s-au trasat noile dimensiuni ale orizontului european.

În conchidere, se poate menționa faptul că, Uniunea Europeană a urmat numeroase reforme instituționale, având ca finalitate extinderea fără precedent, dar cu toate acestea a trebuit să-și aclimatizeze politicile la noile evoluții care au avut loc odată cu schimbările globale.

2. POLITICA UNIUNII EUROPENE PRIVIND DREPTURILE ȘI LIBERTĂȚILE OMULUI

Uniunea Europeană este cea care se angajează să promoveze și să susțină drepturile omului și democrația în conformitate cu principiile democratice privind drepturile și libertățile fundamentale ale omului într-un stat de drept. Așadar, Uniunea Europeană dorește integrarea preocupărilor sale privind drepturile și libertățile omului în cuprinsul tuturor programelor și politicilor aplicabile la nivelul oricărui domeniu de activitate, inclusiv prin susținerea acestor programe din sursele financiare proprii.

În anul 2012, Consiliul Europei a dispus adoptarea unui Cadru strategic privind democrația și drepturile omului, fiind completat de un plan de acțiune ce viza implementarea acestuia. În cuprinsul Cadrului au fost definite prioritățile, obiectivele și principiile de îmbunătățire a consecvenței și eficacității politicii Uniunii Europene. Printre principii, ca fir conducător, sunt integrate drepturile și libertățile omului în politicile Uniunii Europene, inclusiv în situațiile în care politicile interne și externe europene se suprapun.

Cu toate acestea, în noiembrie 2020, ca urmare a propunerilor venite din partea Înalțului Reprezentant al Uniunii Europene responsabil de afacerile externe și de politica de securitate și a Comisiei Europene, Consiliul Europei a decis să fie adoptat un al treilea Plan de acțiune al Uniunii Europene privind democrația și drepturile omului. În cuprinsul planului au fost stabilite prioritățile Uniunii Europene prin raportare la următoarele domenii de acțiune:

- Capacitatea și protejarea persoanelor;
 - Construirea societăților democratice, reziliente și favorabile incluziunii;
 - Asigurarea promovării unui sistem mondial care să vizeze respectarea drepturilor omului și aplicarea democrației;
 - Implementarea noilor tehnologii care să vizeze abordarea provocărilor și valorificarea oportunităților;
 - Obținerea rezultatelor eficiente prin colaborare.
- Totodată, Consiliul Europei a dispus și adoptarea unor linii directe ce vizează drepturile și libertățile fundamentale ale omului. Aceste linii oferă indicații practice tuturor reprezentanțelor Uniunii Europene cu privire la:
- Existența acțiunilor întreprinse la nivelul Uniunii Europene împotriva aplicării pedepsei capitale;
 - Discuțiile privitoare la drepturile omului;
 - Aplicarea și respectarea drepturilor copilului;
 - Existența acțiunilor referitoare la tortură și la alte tratamente inumane;
 - Asigurarea protecției copiilor în timpul desfășurării conflictelor armate;

- Asigurarea protecției persoanelor care militază pentru respectarea drepturilor și a libertăților fundamentale ale omului;

- Luarea măsurilor privind stoparea violenței exercitate împotriva fetelor și a femeilor;

- Asigurarea promovării libertății de religie și a convingerilor proprii;

- Asigurarea promovării libertății de exprimare și de acțiune;

- Eliminarea oricăror forme de discriminare existente în cadrul acțiunilor desfășurate prin acțiunile externe;

- Asigurarea apei potabile și a condițiilor optime de salubritate;

- Transpunerea normelor europene umanitare în dreptul național.

Modalitățile de lucru ale Uniunii Europene referitoare la democrație și la drepturile omului urmează cursul unei abordări ascendente cu rol de integrare a orientărilor și priorităților Uniunii Europene privind drepturile și libertățile fundamentale ale omului într-un document de politică europeană. Scopul Uniunii Europene este reprezentat de integrarea sistematică a drepturilor omului în cuprinsul dialogurilor sale politice pe care la are cu organizațiile regionale sau cu țările terțe. Așadar, demersurile diplomatice și declarațiile referitoare la totalitatea politicilor privind cazurile concrete de nerespectare a drepturilor omului în statele terțe ale Uniunii, dau naștere unui alt mijloc de exercitare a presiunilor diplomatice la nivel internațional.

Acordurile comerciale bilaterale existente la nivelul Uniunii Europene cu organizațiile regionale sau cu țările terțe cuprind clauze care definesc drepturile și libertățile omului ca fiind un „element esențial” al democrației. Acestea servesc atât ca bază de pornire pentru implementarea unor măsuri concrete și utile pentru respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, cât și un angajament de colaborare și dialog între statele europene și țările terțe. Așadar, stimulentele pentru punerea în aplicare și ratificarea convențiilor referitoare la respectarea drepturilor omului și, implicit, a drepturilor muncii sunt reglementate în cuprinsul schemelor comerciale oferite de către Uniunea Europeană țărilor ce sunt în curs de dezvoltare.

Un alt mecanism important pentru condiționarea țărilor la respectarea drepturilor omului este stabilit cu prioritate pentru țările candidate ale Uniunii. Așadar, condiția primordială pentru aderare la Uniunea Europeană este ca țările candidate să contribuie la crearea și dezvoltarea instituțiilor abilitate care să garanteze statul de drept, democrația, drepturile omului și, implicit, protecția minorităților. Politica europeană de vecinătate pune accent pe valorile comune ale statului de drept, ale democrației și pe respectarea drep-

turilor fundamentale ale omului, contribuind la aplicarea reformelor democratice bazându-se pe formula „mai mult pentru mai mult”.

În conchidere, misiunile Uniunii Europene de analiză și observare a alegerilor au ca scop primordial îmbunătățirea drepturilor omului prin înlăturarea violențelor și a intimidărilor prin înființarea și consolidarea tuturor instituțiilor democratice care au ca obiectiv principal respectarea drepturilor și a libertăților fundamentale ale omului.

3. PROTECȚIA DREPTURILOR FUNDAMENTALE ALE OMULUI

La nivelul Uniunii Europene, organizația cu vocație culturală și politică este Consiliul European, căruia i se alătură Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și Carta socială europeană. Cu toate că în trecut organizațiile europene nu puneau accent pe protecția drepturilor omului, odată cu semnarea Tratatului de la Maastricht sau deschis câmpurile de acțiune, respectiv: pregătirea profesională, educația, care vizau completarea și încurajarea dimensiunilor europene.

Prin semnarea Tratatului asupra Uniunii Europene, s-a folosit pentru prima dată în art. 6 al tratatului sintagma „drepturile fundamentale, așa cum sunt ele garantate de Convenția Europeană”. O etapă esențială pentru protecția drepturilor fundamentale ale omului a constat în adoptarea Cartei drepturilor fundamentale. Tratatul de la Roma (1958) și Paris (1952), ce au valoarea unor tratate de constituire a Comunităților Europene, nu înglobează un fișier al drepturilor omului, ci doar fac referire la unele dintre acestea. Termenul folosit în cuprinsul tratatelor fundamentale ale Uniunii Europene nu este cel de drepturile omului, acestea fac referire la drepturile fundamentale. Lipsa unui astfel de catalog, conduce la ideea că o colectivitate europeană înțeleasă ca o structură internațională este alcătuită din state, drept urmare, protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului revine fiecărui stat, după propriile constituții și calități, dar și ca semnatar al Convenției Europene a Drepturilor Omului (1950) și în calitate de membru al Consiliului European.

Cu toate acestea, problema privind respectarea drepturilor fundamentale ale omului nu poate fi neglijată mai ales în situațiile în care organele sau instituțiile comunitare, în timpul exercităților atribuțiilor lor, erau predispuse la lezarea și încălcarea intereselor cetățenilor europeni. Elaborarea unui mecanism de protecție a drepturilor fundamentale ale omului la nivel european constituie un factor integrator și o componentă de legitimare a tuturor instituțiilor europene. Acesta este și prilejul pentru care Curtea de Justiție a

UNIUNEA EUROPEANĂ ȘI DREPTURILE FUNDAMENTALE ALE OMULUI

Uniunii Europene a hotărât că „*respectarea drepturilor fundamentale face parte integrantă din principiile generale ale dreptului cărui Curtea îi asigură respectarea*” și, totodată, că „*protecția acestor drepturi, inspirându-se în totalitate din tradițiile constituționale comune ale statelor membre trebuie să fie asigurată în cadrul structurii și obiectivelor Comunității*”. În această modalitate, prin intermediul căii pretoriene, s-a remediat lacuna existent în tratate. Concomitent, s-au deschis și perspectivele dezvoltării esențiale în activitatea instituțiilor comunitare și a statelor europene.

Odată cu trecerea timpului, Curtea de Justiție a cunoscut un progres semnificativ cu privire la jurisprudența sa, alcătuiindu-se un catalog comunitar de drepturi fundamentale și principii, catalog care înglobează numeroase drepturi, cum ar fi: libertatea de circulație a lucrătorilor, egalitatea cetățenilor, inviolabilitatea domiciliului, protecția confidențialității, libertatea de exprimare și de informare, neretroactivitatea legilor penale, dreptul de proprietate, libertatea de asociere.

Principiul esențial aplicabil la nivel comunitar este cel al egalității, indiferent dacă se face referire la discriminarea fundamentată pe motive de sex, naționalitate, remunerare, cosumatori, producători, cât și cu privire la originalitatea produselor. Existența egalității de tratament conduce la înlăturarea oricărei forme de discriminare ce este fundamentată pe naționalitate și constituie principalul temei al ordinii juridice comunitare. Acesta este principiul fundamental pentru funcționarea și organizarea Pieței Comune, respectiv spațiul intracomunitar, fără granițe interioare, în care este asigurată libera circulație a mărfurilor, a persoanelor și a capitalurilor. Interdicția oricărei forme de discriminare își găsește aplicabilitatea și în libertatea de circulație a migranților, precum și la libertatea de acces la orice formă de pregătire profesională, școlarizare, muncă salariată, activități sportive, călătorii, îngrijiri medicale. Totodată, trebuie evidențiat și faptul că este interzisă orice formă de discriminare și cu privire la muncitorii de sex feminin și cei de sex bărbătesc, motivat de faptul că aceștia sunt angajați care beneficiază de drepturi și libertăți și nu le poate fi, sub nicio formă, îngrădit dreptul la muncă la nivel comunitar. Egalitatea de tratament își găsește aplicabilitatea în domeniul salarizării, la pregătirea profesională, la accesul la locul de muncă, precum și la orice activitatea profesională (independentă sau colectivă). Cu toate acestea, statele europene pot să adopte anumite excepții de la principiul egalității de tratament în cazul femeilor care prezintă stare de graviditate, existența concediului maternal, adoptarea unui copil.

La data de 5 aprilie 1977, Consiliul European, Parlamentul European și Comisia Europeană au decis adoptarea unei declarații comune referitoare la drepturile fundamentale ale omului prin care s-a încercat evidențierea importanței pe care Comunitatea europeană o conferă drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, astfel cum aceasta rezidă din Constituțiile statelor membre, cât și din Convenția Europeană a Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale.

O evoluție a fost marcată prin semnarea și adoptarea Actului Unic European care a înglobat drepturile și libertățile cetățenilor în sistemul de drept european. Așadar, pentru prima dată, în cuprinsul unui tratat comunitar s-a făcut mențiune cu privire la protecția acestora. Părțile semnatare s-au hotărât „*să promoveze împreună, bazându-se pe drepturile fundamentale recunoscute în constituțiile și legile statelor membre, în Convenția Europeană și în Carta Socială Europeană*”.

La data de 12 aprilie 1989, Parlamentul European a decis adoptarea Declarației Drepturilor și Libertăților Fundamentale, care reprezintă punctul de raportare în materia drepturilor și libertăților fundamentale pentru Comunitatea europeană, dar și pentru Curtea de Justiție întrucât aceasta a fost cea dintâi care a alcătuit catalogul de drepturi și libertăți cetățenești. În cuprinsul Declarației au fost evidențiate drepturile precum: dreptul la viață, inviolabilitatea demnității umane, egalitatea în fața legii, libertatea de opinie și de informare, libertatea de gândire, protecția familiei, respectarea vieții private, libertatea de asociere, libertatea profesională, dreptul de proprietate, dreptul de reuniune, protecția socială, dreptul la educație, dreptul de asociere, dreptul la educație, dreptul la vot, dreptul de acces la informații, dreptul de acces la justiție etc.

La data de 7 februarie 1992, Tratatul de la Maastricht a reiterat în cuprinsul preambului atașamentul statelor europene la democrația și respectarea drepturilor fundamentale ale omului. Tratatul include și obiectivul fundamental al Comunității referitor la „*protecția drepturilor și intereselor cetățenilor statelor membre*”, cât și referirea că „*Uniunea respectă drepturile fundamentale așa cum sunt ele garantate de Convenția Europeană de Apărare a Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale*”.

Mai trebuie evidențiat și faptul că rigurozitatea respectării drepturilor și libertăților fundamentale devansează cadrul Comunităților ajungând un punct forte în legăturile externe existente la nivelul Uniunii. Existența multitudinilor de acorduri ce au fost încheiate cu numeroase țări includ prevederile care pot

ajunge până la a preconiza suspendarea legăturilor ori denunțarea înțelegerilor în situația unei încălcări grave a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului de către una dintre părțile contractante.

4. CETĂȚEANUL EUROPEAN

Ideea de cetățenie europeană este foarte veche, găsindu-se rădăcinile în anul 1974, odată cu întâlnirea de la Paris. Aceasta a fost concretizată în anul 1979, an în care Parlamentul European a fost ales prin vot. Această idee a fost reluată ca urmare a constatării pasivităților populației din țările europene care au participat la exprimarea votului pentru alegerile parlamentare la nivel european, pasivitate care a provenit din incompleta informare ori din necunoașterea procesului de construcție comunitară. Fiind puși în fața acestei situații, Consiliul European s-a întrunit în iunie 1984 la Fontainebleau unde a decis constituirea Comitetului adhoc cu principală atribuție de a identifica domeniile apte să evidențieze dimensiunea umană referitoare la procesul de integrare europeană, să fie cât mai aproape de cetățeni pentru a le prezenta beneficiile unei integrări europene. Ca urmare a constituirii Comitetului, acesta a întocmit două rapoarte ce au fost prezentate Consiliului European în luna martie și luna iunie 1985.

Cu toate acestea, în luna noiembrie 1985, Comisia Europeană a decis adoptarea Programului de lucru care viza realizarea „Europa cetățenilor”. Programul face referire la acțiunile întreprinse în următoarele domenii de activitate: adoptarea măsurilor care să permită libera circulație a persoanelor prin înlăturarea tuturor formalităților fiscale privitoare la transportul mașinilor și al călătorilor, prin inserarea dreptului de vot la alegerile locale pentru toți cetățenii Comunității, prin realizarea spațiului comunitar audio-vizual, prin instrumentarea formalităților privitoare la restituirea cheltuielilor ocazionate cu îngrijirea sănătății, prin întărirea luptei împotriva toxicomaniei și a consumului de droguri, prin încurajarea și stimularea studierii de limbi străine, prin instrumentarea colaborărilor la nivel academic, prin întărirea și accentuarea imaginii și a importanței Comunității.

Tratatul de la Maastricht a fixat în sfera juridică conceptul de cetățenie europeană, ce trebuie să fie acordată persoanelor care dețin cetățenia unui stat membru al Uniunii Europene. Aceasta a fost instituită prin art. 8 parag. 1 din Tratat, care stabilește că noțiunea de „cetățenie europeană” nu înlătură cetățenia statului membru al Uniunii, ci este adăugată acesteia.

Cetățenii Uniunii Europene se bucură de dublă cetățenie și beneficiază de drepturi precum: dreptul de a-și transfera bunurile pe teritoriul oricărui stat membru al Uniunii, dreptul de a achiziționa bunuri și servicii de pe teritoriul oricărui stat european, dreptul de a beneficia de împrumuturi de la orice instituție europeană, dreptul de a-și vinde produsele și serviciile în orice stat european, dreptul de a-și extinde afacerile pe întreg teritoriul Uniunii, dreptul de a beneficia de îngrijire medicală în orice stat european, dreptul de a adresa cereri și petiții instituțiilor europene și de a primi răspuns la acestea.

Tot în interesul comun al cetățenilor europeni este și politica referitoare la cetățenii care nu fac parte din Uniune, la politica de emigrare, la lupta împotriva traficului și a consumului de droguri, contra fraudei, cooperarea judiciară în materie penală și materie civilă, cooperare vamală, cooperarea instituțiilor abilitate în scopul prevenirii și combaterii terorismului.

Drepturile fundamentale ale cetățenilor europeni sunt menționate și în cuprinsul Tratatului de la Amsterdam, cu mențiunea că au fost introduse și noțiuni noi, respectiv drepturile sociale - Spațiul Schengen. Cu toate acestea, Consiliul European a hotărât să impulsioneze Programul de lucru pentru realizarea „Europei cetățenilor” și a fixat, ca obiectiv principal, libertatea de circulație a cetățenilor Uniunii după cum aceștia au posibilitatea de a se deplasa în interiorul propriului stat.

La data de 14 iunie 1985, Franța, Germania aveau semnat un acord de liberă circulație, astfel că Olanda, Belgia și Luxemburg au decis să li se alăture, creând așadar posibilitatea liberei circulații a propriilor cetățeni prin eliminarea treptată a frontierelor de stat și, implicit, a controalelor la granițele comune. Așadar, la data de 19 iunie 1990, cele cinci state europene au decis semnarea la Schengen a Convenției privind aplicarea Acordului de la Schengen (1985).

În prezent, Acordul Schengen cuprinde un număr de 24 de state europene cu drepturi depline. Convenția referitoare la aplicarea Acordului cuprinde șase puncte esențiale, precum: înlăturarea în totalitate a controalelor la frontierele statelor semnatare ale acordului de Schengen, politica comună de vize, înlăturarea traficului de persoane și imigrarea clandestină, cooperarea judiciară în materie penală, schimbul reciproc de informații, posibilitatea obținerii de azil politic.

Acest nou sistem - Schengen - presupune o coordonare proprie cu privire la efectuarea controalelor dintre statele membre ale Convenției, ceea ce impune reglementări omogene și comune pentru a se putea

eficientiza controalele desfășurate de către statele membre. Deschiderea frontierelor interioare pune accent pe riscurile imigrărilor clandestine, ceea ce conduce la crearea unei politici comune de vize aplicabile tuturor statelor care nu fac parte din Convenție. În aceste sens, a fost alcătuită o listă de vize care face referire la aproximativ un număr de 100 de state care sunt obligate să o respecte. Totodată, respectarea obligațiilor impuse de lista de vize constituie o condiție primordială pentru statele care doresc să fie parteneri ale Convenției.

Mai mult decât atât, a mai fost redactat și un instrument referitor la realizarea unei vize comune emisă de către autoritățile competente și care oferă cetățenilor din statele nemembre ale Convenției posibilitatea de a circula în mod liber în spațiul Schengen. O altă condiție face referire la modalitățile de acordare a vizelor identice și uniforme. Așadar, cererile de azil vor fi analizate pentru o singură dată în țara în care solicitantul de azil s-a prezentat și a depus cererea de azil. Prevederile art. 22 din Convenție stabilesc în mod clar faptul că persoana care a obținut viza de Schengen trebuie să declare obligatoriu statul în care se va instala. Prin această modalitate de verificare se dorește omisiunea încălcării duratei autorizată și, totodată, verificarea cu regularitate a situației persoanei în cauză.

Dispozițiile art. 26 din Convenție stabilesc modalitățile de repatriere a imigranților care au intrat în mod clandestin într-un stat semnatar ori acestora le-a fost refuzată intrarea. Așadar, companiile de transport naval, aerian, rutier sunt pe deplin răspunzătoare de ritmicitatea documentelor de călătorie ale persoanelor străine pe care acestea le transportă.

Pentru asigurarea condițiilor optime de securitate la nivel de Schengen, a fost înființată o listă bilaterală. Această modalitate de cooperare este fundamentată pe sistemul de drept care stabilește schimburile regulate de informații accesibile statelor semnatare. Sistemul de Informații Schengen reglementează stocarea unor date precum: persoanele cărora li s-a refuzat intrarea pentru motive de securitate sau de ordine publică, persoanele care fac parte din criminalitate de mare anvergură, persoanelor care sunt date în consemn internațional (martori, extrădare), persoanele dispărute; obiectelor căutate pentru a fi supuse confiscării. Așadar, pentru asigurarea respectării libertăților cetățenilor, în cazul în care datele obținute de către SIS ar putea fi folosite împotriva lui, statele semnatare s-au obligat să le acorde protecție.

În prezent, în spațiul comunitar, s-a creat o discrepanță între cetățenii țărilor care fac parte din Schengen și cetățenii statelor care nu fac parte din spațiul

comunitar prin semnarea Acordului, fapt pentru care Curtea de Justiție a Uniunii Europene caută soluții pentru stoparea acestui fenomen discriminatoriu. Cu toate acestea, cetățenilor români li s-a oferit posibilitatea de a călători în Spațiul Schengen fără vize întrucât, România a încheiat mai multe acorduri în acest sens.

5. AGENȚIA CARE REGLEMENTEAZĂ DREPTURILE FUNDAMENTALE ALE UNIUNII EUROPENE

Unul dintre principiile fondatoare ale Uniunii Europene constă în respectarea drepturilor și a libertăților fundamentale ale omului, care derivă din statul de drept și din democrație. Fundamentată pe obligațiile internaționale comune și pe tradițiile constituționale, Convenția Europeană a Drepturilor Omului (1953), Carta Socială Europeană (1996), precum și practica Curții de Justiție a Uniunii Europene, a Curții Europene a Drepturilor Omului, Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene cuprind direcțiile principale ale garantării și protecției efective a drepturilor omului pe care statele membre și comunitatea europeană trebuie să le aibă în vedere la aplicarea prevederilor dreptului comunitar. Aducerea la îndeplinire a acestor obligații implică o bună informare cunoaștere a tuturor realităților și a problematicilor referitoare la aplicabilitatea drepturilor omului, chiar prin înființarea unor organisme eficiente pentru promovarea și protecția acestora.

Agenția Drepturilor Fundamentale este organismul independent al Comunității Europene, ce are ca obiectiv principal furnizarea de informații organelor, instituțiilor, agențiilor și organismelor competente ale Comunității Europene, cât și statelor membre, asigurarea asistenței și aplicării dreptului comunitar cu privire la drepturile fundamentale ale omului. Atribuțiile ce îi revin Agenției pentru a aduce la îndeplinire obiectivele vizate, sunt:

a) înregistrarea, analiza, colectarea și împărtășirea de date și informații obiective, pertinente, comparabile și fiabile, incluzând și rezultatele controalelor și a cercetărilor ce îi sunt transmise de către statele europene, instituțiilor Uniunii Europene, cât și organelor și organismelor competente ale Consiliului European;

b) să elaboreze norme și metode necesare ameliorării comparabilităților, obiectivităților și fiabilităților datelor folosite la nivel european, în colaborare cu Comisia Europeană și statele membre;

c) să faciliteze ori să realizeze anchetele și cercetările științifice, studiile de fezabilitate sau pregătitoare ori să asigure colaborarea Comisiei Europene sau a Consiliului European;

d) să asigure publicarea unui raport anual cu privire la problemele care vizează drepturile omului, evidențiind exemplele de bune practice;

e) să întocmească rapoartele privind cercetările, anchetele și analizele sale;

f) să întocmească un raport anual cu privire la activitatea desfășurată;

g) să întocmească o strategie de favorizare și de comunicare a dialogului cu societatea civilă, cu menirea de a emoționa marele public cu privire la drepturile fundamentale.

Cu privire la metodologia de strângere a datelor, analiză și cercetare, FRA se folosește de practica Centrului European privind rasismul și xenofobia, care, de asemenea, se bucură de documentul *Lessons learned for the EU Fundamental Rights Agency*, ce a fost elaborat sub forma unui document de lucru. Acest document cuprinde, totodată, și unele informații ce sunt culese din literatură de specialitate. Conceptul de „obiective” trasează cerința ca toate informațiile trebuie să fie adunate cu maximă rigurozitate științifică, în conformitate cu reglementările metodologice aplicabile științelor sociale, iar conceptul de „fiabile” cuprinde diverse interpretări.

Dacă în limbaj colocvial acest concept se folosește cu înțelesul de acuratețe, în literatura de specialitate aplicabilă științelor sociale, termenului de „fiabilitate” îi este atribuită ideea de „replicabilitate”.

Având în vedere necesitatea de a participa la colectarea datelor și autoritățile naționale, Agenția se sprijină pe fundamentele diverselor organe și organisme existente la nivelul fiecărui stat membru. În exercitarea competențelor sale, Agenția are în vedere activitățile și informațiile organelor, instituțiilor, agențiilor și organismelor existente la nivelul Uniunii Europene, dar și ale statelor europene, ale ONU, ale Consiliului European, ale OSCE, precum și a altor organisme internaționale, fapt ce conduce la asigurarea utilizării optime a tuturor resurselor existente la nivel european.

Răspunderea Agenției se realizează strict cu privire la domeniile tematice determinate în programul plurianual (de maxim 5 ani), care onorează prioritățile Uniunii Europene, având în vedere resursele umane și materiale ale Agenției și înglobează prevederile menite să garanteze complementaritatea prin intermediul altor organisme, organe și agenții cu îndatoriri în sfera drepturilor omului și cu care trebuie să mențină relațiile de cooperare.

Așadar, FRA cooperează cu toate statele europene, care desemnează agenții naționali de legătură și, totodată cu organele și organizațiile guvernamentale competente din fiecare stat membru al Uniunii Europene, chia și cu instituțiile din domeniul respectării drepturilor omului și cu societatea civilă, creând așadar, „platforma drepturilor omului”, care conlucrează pentru respectarea drepturilor omului.

Alături de persoana independentă numită de către Consiliul European, fac parte și alte două personalități independente ce sunt desemnate de către Comisie. Aceste persoane au menirea de a gestiona organizațiile private și publice și, dețin informații cu privire la drepturile fundamentale indicate de către fiecare stat european.

Competențele și atribuțiile Consiliului de administrație, la fel ca și cele ale Agenției, sunt consfințite prin același Regulament al Consiliului. Funcționarea acestui organism comunitar se bazează pe principiile interesului general și al independenței, al accesului la documente și al transparenței, al luptei cintra fraudei și al protecției datelor.

Activitatea Agenției, se fundamentează după programul multianual bazat pe dispozițiile Cartei drepturilor fundamentale ale Uniunii Europene și cel al Directivelor antidiscriminare. Acest cadrul european se bazează pe xenofobie, rasism, discriminare întemeiată pe sex, religie sau convingeri, origine etnică sau rasă, dizabilități, orientare sexuală, vârstă, precum și împotriva tuturor persoanelor ce aparțin minorităților etnice. Cadrul tematic stabilit anterior poate fi depășit prin cererea Consiliului European, a Comisiei Europene sau a Parlamentului European, raportându-se la toate resursele financiare și umane de care dispune Agenția. În această zonă de activitate, remediarea comparabilităților datelor și a investigărilor riguroase a tuturor situațiilor care stabilesc aspectele de rasism și de discriminare bazate pe criterii etnice și rasiale, ce se înscriu în programul „Pilot Media – analiza conținutului media” fundamentat pe reprezentarea minorităților și migranților în presa scrisă și dezbateră problematicii multilaterale focalizată pe tineretul musulman existent în unele țări europene.

În luna iunie 2008, Agenția privind drepturile fundamentale a dat publicității primul raport anual referitor la estimarea situației din statele europene cu privire la xenofobie, intoleranță și rasism la adresa minorităților naționale și etnice, a azilanților și a migranților. Prin referire la acest raport, România este unul dintre statele europene care au înregistrat progrese referitoare la legislația privind existența tuturor formelor de discriminare bazate pe criterii etnice și deține mecanisme legislative eficiente pentru combaterea

formelor de discriminare. Necesari ca suport al examinațiilor și al dezbaterilor privitoare la adoptarea măsurilor și reglementărilor în materia discriminărilor fundamentate pe criteriul orientărilor sexuale și al promovărilor egalităților pentru gay, lesbiene, transsexuali și bisexuali.

Analiza comparativă privitoare la homofonie, realizată la solicitarea Parlamentului European, înglobează sectoarele care fac referire la Directiva nr. 2000/43 privind egalitatea rasială, în special securitatea socială, educație, accesul la servicii și bunuri, sănătate, precum și accesul la parteneriatele civile, sporturi, media. O altă categorie de proiecte face referire la drepturile copilului care constau în raportul comparativ asupra respectării, protejării și promovării drepturilor fundamentale ale copilului în Uniunea Europeană, premergător studiului bazat pe indicatorii de măsurare a acestora, cu identificarea resurselor specifice și cu evaluarea acestora.

În conchidere, în scopul realizării obiectivului urmărit, care constă în procurarea de asistență și expertiză referitoare la drepturile fundamentale ale omului și statele europene implicate în implementarea și aplicarea dreptului comunitar, Agenția colectează datele și efectuează cercetări pentru programele de educație și comunică rezultatele obținute utilizatorilor de informații relevante, independente și utile necesare pentru creșterea și promovarea drepturilor omului.

6. CONCLUZII

Ordinea juridică pe care a realizat-o Uniunea Europeană a devenit în prezent componenta esențială a vieții politice și a societății civile în care trăim. În fiecare an, Uniunea Europeană, pe baza tratatelor existente, adoptă numeroase decizii cu consecințe juridice asupra statelor europene și asupra cetățenilor europeni, întrucât aceștia au deveni cetățeni europeni odată cu aderarea țării mama la Uniune. Din acest motiv, este foarte important ca cetățenii să fie informați continuu cu privire la ordinea juridică ce se desfășoară la nivel european deoarece complexitatea structurii Uniunii Europene este dificil de înțeles și de aceea trebuie să fie explicitată cetățenilor pentru a putea face față provocărilor zilnice cu care se confruntă. Aceste neclarități iau naștere chiar din interpretarea tratatelor europene întrucât acestea cuprind exprimări greoaie care fac dificilă aplicarea dispozițiilor în ordinea juridică și socială de la nivelul statelor europene și, implicit, a cetățenilor europeni.

În ciuda tuturor progreselor realizate la nivel internațional în materia respectării drepturilor omului, în

prezent, mai există în lume unele state care nu pot garanta dreptul la libertatea de exprimare sau dreptul la viață întrucât la nivel național există unii factori de insecuritate. Cu toate că dreptul la viață apare ca fiind o condiție sine qua non și un drept fundamental pentru existența și aplicarea celorlalte drepturi fundamentale ale omului, în prezent, acesta nu este uniform protejat în întreaga lume.

În lume, în secolul al XXI-lea, există încă state care nu au suprimat pedeapsa capitală, cu toate că în documentele regionale internaționale s-a stipulat faptul că pedeapsa capitală nu poate fi aplicată decât numai în cazurile extrem de grave și numai în acord cu prevederile legii. Nici Convenția Europeană a Drepturilor Omului (document european) și nici Declarația Universală a Drepturilor Omului (document internațional aplicabil în materia drepturilor și libertăților fundamentale) nu oferă cuvântului „viață” o definiție clară din care să rezulte cu exactitate momentele în care acest drept trebuie să fie recunoscut.

Cu toate acestea, apreciez faptul că o creștere a standardului de viață al cetățenilor ar conduce, în mod evident, la înlăturarea tuturor formelor de încălcarea a drepturilor omului. Pentru obținerea unor astfel de rezultate, fiecărui stat îi revine obligația de a integra în politica sa internă metodele și mecanismele ce vizează creșterea nivelului de trai prin crearea de locuri de muncă ori prin eficientizarea celor deja existente, de a investi în cultură, educație, cercetare.

Pe parcursul întregului articol, am încercat să evidențiez faptul că deși problematica respectării drepturilor omului este apreciată ca fiind un organism care face referire la întreaga comunitate internațională, aceasta își găsește, totuși, rezolvarea în cuprinsul legislației aplicabile la nivel național deoarece statele sunt cele care au obligația de a adopta măsuri politice pentru soluționarea ei.

În prezent, majoritatea statelor lumii, contribuie la asigurarea mijloacelor juridice necesare pentru respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, garantând persoanelor prejudiciate dreptul și posibilitatea de a se adresa instituțiilor competente pentru soluționarea unor astfel de inconveniente. În fața problemelor fără frontiere, respectiv: crima organizată, globalizarea, schimbările climatice, terorismul, niciun stat nu are puterea de a le combate în mod singular. În astfel de situații, este necesară armonizarea eforturilor tuturor statelor ce aparțin comunității internaționale, să se formeze un consens universal.

Cu toate că la nivel mondial există o pace relativă, consecința unor conflicte regionale, a unor interese politice conduce la afectarea planetei și, implicit, la amenințarea principiilor pe care s-au fundamentat drepturile și libertățile omului. Concluzionând, drepturile omului nu pot fi separate de acțiunile politice existente la nivel național, european și internațional.

Apreciez că numai printr-o împletire a factorilor sociali și politici existenți la nivel național și internațional se poate atinge cel mai înalt grad de respectare și aplicare a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, prin raportare la standardele cuprinse în documentele existente la nivel internațional. Drepturile omului reprezintă elementele forte ale vieții sociale, juridice și politice din fiecare stat și nu trebuie să dăinuie la nivelul de simple deziderate.

BIBLIOGRAFIE

- [1] Carta Socială Europeană ce a fost adoptată la data de 3 mai 1996.
- [2] Convenția Europeană a Drepturilor Omului a fost semnată la data de 1950 și a intrat în vigoare la data de 3 septembrie 1953.
- [3] Convenția privind aplicarea Acordului de la Schengen a fost semnată la data de 14 iunie 1985.
- [4] Tratatul de la Amsterdam a fost semnat la data de 2 octombrie 1997 și a intrat în vigoare la data de 1 mai 1999.
- [5] Tratatul de la Lisabona a fost semnat la data de 13 decembrie 2007 și a intrat în vigoare la data de 1 decembrie 2009.
- [6] Tratatul de la Maastricht a fost semnat la data de 7 februarie 1992 și a intrat în vigoare la data de 1 noiembrie 1993.
- [7] Tratatul de la Nisa a fost semnat la data de 26 februarie 2001 și a intrat în vigoare la data de 1 februarie 2003.
- [8] Tratatul de la Paris a fost semnat la data de 18 aprilie 1951 și a intrat în vigoare la data de 23 iulie 1952.
- [9] Tratatul de la Roma a fost semnat la data de 25 martie 1957 și a intrat în vigoare la data de 1 ianuarie 1958.

Despre autori

Asistent, Ph.D. candidate **Andreea CORSEI**
„Petre Andrei” University of Iasi

Asistent, Ph.D. candidate, „Petre Andrei” University of Iasi, Vice Dean of the College of Legal Advisers Suceava, Suceava, general secretary of the Federation "Order of Legal Advisors from Romania", Romania, E-mail: office.corsei@yahoo.co.uk

PhD of law, associate professor **Sanda ȚONCU**
Moldova State University

sanda.toncu@yahoo.com

Ph.D.candidate **Ion TALPĂ**
University of European studies from Moldova